

પાદસેવનમ્

સમયમર્યાદા: ૮ મિનિટ

- પાદ એટલે ભગવાનના ચરણારવિંદ. પાદસેવન એટલે ભગવાન, ભગવાનના સંત અને ભગવાનના ભક્તોની સેવા. સેવાનો મહિમા આપણા શાસ્ત્રોએ ખૂબ ગાયો છે. ભગવાનના અવતારો અને સંતોએ પોતાના જીવન દ્વારા આ સેવાનો ઉપદેશ આપણને આપ્યો છે.
- યુધિષ્ઠિર રાજાએ રાજસૂય યજ્ઞ કરવાનો આરંભ કર્યો ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ખૂબ જ ધન લઈને આવ્યા હતા. પછી યુધિષ્ઠિરે ભીષ્મ, દ્રોણ, દુઃશાસન, દુર્યોધન વગેરેને વિવિધ વિભાગોની જવાબદારી સોંપી ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને યજ્ઞમાં પધારતા દરેક બ્રાહ્મણોનો સત્કાર કરી તેમના ચરણ પખાળવાની સેવા લીધી હતી.
- એવી જ રીતે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સાંદીપની ઋષિના આશ્રમમાં ભણતા ત્યારે જંગલમાં લાકડા લેવા જવું એવી સામાન્ય સેવા કરતા.
- ભગવાન સ્વામિનારાયણે પણ વનવિચરણ દરમિયાન સેવકરામની બે મહિના સુધી સેવા કરી હતી. લોજમાં આવ્યા પછી રામાનંદ સ્વામીના આશ્રમમાં તેઓ ખાખરાનાં પાન લાવી તેનાં પતરાંવાળા બનાવતા. રસોઈ માટે છાણાં તથા લાકડાં ભેગા કરતા. સૌ જમી રહે પછી વાસણો ઊટકી નાખતા. એવી જ રીતે ગઢપુર મંદિરના બાંધકામ વખતે શ્રીજીમહારાજ ચૂનાના તગારા કડિયાને આપતાં અને ઘેલા નદીમાંથી પથરા લાવીને મંદિરના પાયામાં નાંખતા.
- એક વાર ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સંતો સાથે ભાલપ્રદેશમાં નીકળ્યા હતા. બધા જોડા પહેરીને જતા હતા. ત્યાં ખૂબ વરસાદ પડેલો. વરસાદના કારણે ભૂમિ ચીકણી થઈ હોવાથી બધા સંતોના જોડા કાદવમાં ખૂંપી જતા હતા. એટલે ચાલીસ જેટલા સંતોના જોડાનું એક પોટલું બનાવ્યું. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ આ ચાલીસ સંતોના જોડાનું પોટલું પોતાના માથે ઉપાડ્યું હતું. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તો કહેતા, “સેવા કરે તે જ મહંત.”
- આ સેવાનો વારસો ભગતજી મહારાજના જીવનમાં જોવા મળતો. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની આજ્ઞાથી તેમણે ચંદની સીવવાનું, હવેલીના પાયા ખોદવાનું, ચૂનાનું કારખાનું કરવાનું, સંતોનું વતું કરવાનું આવી તમામ સેવાઓ કરી હતી.
- સં. ૧૮૮૧માં શાસ્ત્રીજી મહારાજ ઈન્દોર પધાર્યા હતા. અહીં એક હરિભક્તને રસોઈની સેવા આપવાની ઈચ્છા હતી. શાસ્ત્રીજી મહારાજ, નિર્ગુણદાસ સ્વામી અને શ્રીજીસ્વરૂપ સ્વામી તે હરિભક્તને ઘરે ગયા તો તે હરિભક્તે ૧૦૦ માણસોની રસોઈનું સીધું તૈયાર રાખ્યું હતું. આટલું સીધું જોઈ કોઈ પણ વ્યક્તિ ગુસ્સે થઈ જાય. તેમ છતાં નિર્ગુણ સ્વામી અને શાસ્ત્રીજી મહારાજે રસોઈ બનાવવાની શરૂઆત કરી. રસોઈમાં ધૂમાડાથી આંખો લાલ થઈ જતી હતી. આથી શાસ્ત્રીજી મહારાજે નિર્ગુણ સ્વામીને બહાર મોકલી દીધા અને જાતે જ ૧૦૦ માણસના લાડુ, દાળ-ભાત, બે શાક, ભજીયા બનાવી દીધા. સૌને પીરસી અને પ્રેમથી જમાડ્યા પણ ખરા.
- સારંગપુર મંદિરના બાંધકામ વખતે ગઢડા રામજી મંદિરના પૂજારી શાસ્ત્રીજી મહારાજના દર્શને આવ્યા હતા. તે સમયે શાસ્ત્રીજી મહારાજ પોતે પથ્થરો ભરેલી રેંકડી (લારી) ખેંચતા હતા. પૂજારીને આશ્ચર્ય થયું કે, “આવા મોટા મંદિરના મહંત પથ્થરની લારી ખેંચે?” એવી જ રીતે એક વાર અમદાવાદના કલેક્ટર શાસ્ત્રીજી મહારાજના દર્શને સારંગપુર આવ્યા હતા ત્યારે તેમણે શાસ્ત્રીજી મહારાજને કછોટો વાળી ગારાવાળા પગે ખેતરમાં બટેટા રોપતા જોયા હતા.
- એક વાર શાસ્ત્રીજી મહારાજ સારંગપુરમાં વિરાજમાન હતા. તેમણે બધાને મંદિર સામેના ખેતરમાં બાજરો વાઢવા મોકલ્યા. પોતે માટલી લઈને બધાને પાણી પાવા લાગ્યા. આવી વિરાટ BAPS સંસ્થાના સ્થાપક પણ નાની સેવા કરતાં તેઓ ક્યારેય ખચકાયા નથી. એટલે જ તો ૭૯ વર્ષની ઉંમરે શાસ્ત્રીજી મહારાજે સંતોની ધર્મશાળા માટેના પાયા ખોદવાની સેવા કરી હતી.
- ઈ.સ ૧૯૬૪, મુંબઈ: યોગીજી મહારાજ એક બપોરે કહે, “મારે વાસણ ઊટકવા જવું છે.” સેવક કહે, “બધા ઊટકે છે.” તેથી સૂઈ ગયા. થોડીવારે ફરી ઝબકીને જાગ્યા અને કહે, “મારે વાસણ ઊટકવા જવું છે. મને લઈ જાવ. હરિભક્તની થાળીઓ ઊટકવાની ક્યાંથી મળે? હરિભક્તની સેવા કરવાનું મને બહુ મન થાય છે.”

- મુક્તાનંદ સ્વામી રચિત કીર્તનની કડીઓ ‘નીચી ટેલ મળે તો માને ભાગ્ય જો’ યોગીજી મહારાજના જીવનમાં સાંગોપાંગ ચરિતાર્થ થયેલી જોવા મળતી.
- ઈ.સ. ૧૯૫૯, ગોંડલ: હર્ષદભાઈ દવેના પુત્ર વાસુદેવ બીમાર હતા તેવા સમાચાર યોગીજી મહારાજને મળ્યા. થોડા દિવસ પછી તેમને સારું થઈ ગયું છે તેવા સમાચાર સાંભળી યોગીજી મહારાજ રાજી થતાં કહે, “એ સાજો થાય તે માટે અમે દેરીમાં માનતા કરેલી કે વાસુદેવને સારું થઈ જાય તો ઠાકોરજીના વાસણ ઊટકીશ.” એક હરિભક્તના બાળકને સારું થઈ જાય તે માટે ઠાકોરજીની વાસણ ઊટકવાની માનતા રાખનાર યોગીજી મહારાજ ખરેખર અજોડ પુરુષ હતા.
- આ અજોડ પુરુષોની પરંપરામાં આપણે સેવામૂર્તિ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અને મહંતસ્વામી મહારાજના દર્શન કર્યા છે.
- પોતાની પ્રમુખ તરીકે વરણી થઈ તે જ દિવસે પ્રમુખસ્વામી મહારાજે વાસણ ઊટક્યાં છે, ધર્મજમાં પોતાના જન્મદિવસે હરિભક્તોના એઠાં દાતણની ચીરીઓ ઉપાડી છે, ૧૯૭૨માં કોલકાતામાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાનાં આગલા દિવસે તેલના ખાલી ડબ્બાને ઊંધો કરી તેના ઉપર બેસી પૂરીઓ તળી છે.
- તા. ૬ એપ્રિલ ૧૯૮૪, બેલ્જિયમ: પ્રમુખસ્વામી મહારાજ શામજીભાઈ નામના હરિભક્તના ઘરે વિરાજમાન હતા. તે વખતે યોગીચરણ સ્વામી શૌચક્રિયા કરવા માટે ગયા હતા. પ્રમુખસ્વામી મહારાજ રૂમમાં હાથ ધોવા ગયા. તેમણે જાતે યોગીચરણ સ્વામી માટે ધૂળ કાઢી આપી અને કહે, “મને સેવા મળે ને!”
- ઈ.સ. ૧૯૭૦, ગોંડલ: યોગીજી મહારાજની ઉપસ્થિતિમાં અહીં ખેતરમાં સેવા ચાલતી હતી. તે સમયે મહંતસ્વામી મહારાજને ખૂબ જ તાવ આવ્યો હતો એટલે તેઓ સેવામાં જોડાઈ શક્યા નહોતા. આની જાણ થતાં યોગીજી મહારાજ કહે, “સેવામાં જોડાઈ જાવ. આવી સેવા નહીં મળે. તાવ તો આવ્યા કરશે. જાઓ આશીર્વાદ છે. બધું સારું થઈ જશે.” યોગીજી મહારાજના વચને મહંતસ્વામી મહારાજ સખત તાવ હોવા છતાં સેવામાં જોડાઈ ગયા. આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે યોગીજી મહારાજે કહેલું કે તાવ જતો રહેશે. પણ તાવ ગયો નહીં. તેમ છતાં મહંતસ્વામી મહારાજને સહેજ પણ શંકા કે મનુષ્યભાવ આવ્યો નહોતો. આમ ભગવાન અને સંતમાં સંપૂર્ણ દિવ્યભાવ રાખીને, કોઈ પણ લૌકિક અપેક્ષા વગર અને કેવળ રાજીપાના વિચારથી સેવા કરી તો યોગીજી મહારાજનો રાજીપો થઈ ગયો.
- ૨ જૂન ૨૦૦૨ - સાંકરી: સંતશિબિર ચાલી રહી હતી. ઉનાળાના દિવસો હતા તેથી ઠાકોરજીને ચંદનના વાઘા કરાતા હતા. થયું હતું એવું કે તા. ૧ જૂન ૨૦૦૨ના રોજ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ હરિકૃષ્ણ મહારાજના ચંદનના વાઘાનાં દર્શન કરતા હતા, ત્યારે મહંતસ્વામી મહારાજ સામું જોઈને જરાક હસ્યા. તો બીજા દિવસે સ્વામીશ્રી વહેલી સવારે ૩:૦૦ વાગે જાગી ગયા અને તૈયાર થઈને ચંદનના વાઘા કરવા આવી પહોંચ્યા ને આ વાઘા કર્યા... પ્રમુખસ્વામી મહારાજ આ દર્શન કરીને ખૂબ જ રાજી થયા હતા. આ પ્રસંગના સંદર્ભમાં સેવકે મહંતસ્વામી મહારાજને પૂછ્યું : “આપ ૩:૦૦ વાગે જાગી ગયા હતા, સંતશિબિર ચાલુ હતી, અને મુખ્યત્વે આપનાં અને ડોક્ટર સ્વામીનાં પ્રવચનો હોય, એટલે આગલા દિવસે ભીડો પણ પડ્યો હોય... આગલા દિવસના વાઘા તો બીજા કોઈ સંતોએ બનાવ્યા હશે. પણ તેનાં દર્શન કરીને બાપાએ આપના તરફ મરમાળી દષ્ટિ કરી, કાંઈ કહ્યું નહોતું, તો આપે કેવી રીતે અનુવૃત્તિ પકડી પાડી? એવો આપને શો વિચાર આવ્યો કે આપને થયું - ‘પ્રમુખસ્વામી મહારાજની ઈચ્છા છે કે હું વાઘા બનાવું?’” સ્વામીશ્રી કહે : “ના, એ તો સહેજે જ આવે!” સેવકે સ્પષ્ટતા માટે પૂછ્યું : “એટલે પ્રમુખસ્વામી મહારાજની અનુવૃત્તિ સમજીને આપે વાઘા કર્યા?” સ્વામીશ્રીએ સંમતિ આપી.
- આમ ગુરુની અનુવૃત્તિ-મરજી સમજી સેવા કરનાર મહંતસ્વામી મહારાજના યોગે આજે એવા કેટલાય સંતો-હરિભક્તો તૈયાર થયા છે જે ગુરુના એક વચને, ગુરુનો સંકલ્પ પૂર્ણ કરવા સેવાયજ્ઞમાં જોડાઈ જાય છે. તેનું જીવંત ઉદાહરણ હોય તો રોબિન્સવિલ અક્ષરધામ. ગુરુની મરજી સમજી ૧૨,૫૦૦ સ્વયંસેવકોએ પોતાની લૌકિક આકાંક્ષાઓ-જવાબદારીઓને ગોણ કરી સેવાભક્તિનો આદર્શ સ્થાપ્યો છે.
- ભગવાન સ્વામિનારાયણે પણ ગઢડા મધ્ય પ્રકરણના ૨૮માં વચનામૃતમાં કહ્યું છે કે, “અમારે તો ભગવાનનો રાજીપો થયા સારુ જન્મોજન્મ ભગવાનના ભક્તની જ સેવા કરવી છે, અને જેમ અમારો નિશ્ચય છે તેમ જ તમારે પણ નિશ્ચય કરવો.” તો આવી જીવનપર્યંત સેવારૂપ ભક્તિ આપણા જીવનમાં દૈવ થાય તે જ અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ, તમામ અવતારો અને સંતોના ચરણોમાં પ્રાર્થના.

